

PRAĆENJE SLAPP POSTUPAKA U SRBIJI

*ANALIZA TRENDOVA U PERIODU
2024-2026. GODINE*

Dopunska analiza uz izveštaj
„Strateški postupci protiv učešća
javnosti kao novi vid gušenja
slobode izražavanja”

Autori analize:

Mihailo Pavlović

Ana Toskić Cvetinović

Damjan Mileusnić

Saradnica na izradi analize:

Milica Tošić

Urednica:

Ana Toskić Cvetinović

Dizajn i prelom:

Ana Krstić

Izdavač:

Partneri Srbija

Za izdavača:

Ana Toskić Cvetinović

Beograd, septembar 2026.

Ova analiza objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu analize odgovorni su Partneri Srbija i ta sadržina nužno ne odražava stavove Evropske unije.

Sadržaj:

Uvod i metodologija.....	4
Politički i institucionalni kontekst: okvir koji se pogoršao	4
Statistika: da li je SLAPP tužbi više?	5
Novi slučajevi strateških tužbi protiv učešća javnosti u Srbiji (2025–2026).....	6
„Slučaj Branimira Stojčića iz Gornjeg Milanovca	6
KRIK: nastavak cenzurisanja istraživačkih novinara	7
Slavko Ćuruvija fondacija: tužbe bivših pripadnika državne bezbednosti	8
Šapić protiv BIRN-a: Postupak koji traje već treću godinu	8
Pritisak na lokalne medije van Beograda	9
Aladin Paučinac: nastavak kontinuiranih pravnih napada	9
Drugi vidovi borbe žrtava progona: slučaj Ivana Bjelića	10
Sudska praksa: Ustaljene prakse i pozitivni trendovi	10
Praksa pred srpskim sudovima	11
Pravni i institucionalni razvoj.....	14
Evropska unija: rok za transpoziciju direktive i njegov ograničen značaj za Srbiju	14
Savet Evrope: preporuka i dalje bez odgovora	15
Novi akter: Nacionalna radna grupa za borbu protiv SLAPP-a (NRG SLAPP).....	16
Podizanje vidljivosti teme	16
Zaključak: pojačana vidljivost, nepromenjena (ili pogoršana) suština	16

Uvod i metodologija

Ova analiza daje pregled stanja za period nakon objavljivanja izveštaja „Strateški postupci protiv učešća javnosti kao novi vid gušenja slobode izražavanja.”, odnosno od decembra 2024, do jula 2026. godine.¹ Cilj ovog dokumenta je da ispita da li se, i u kom pravcu, promenilo stanje u oblasti strateških tužbi protiv učešća javnosti (SLAPP) u Srbiji u navedenom periodu i da prepozna eventualne nove trendove u ovoj oblasti. Analiza se oslanja na nekoliko izvora: prvobitno objavljenu analizu iz decembra 2024. kao polaznu tačku poređenja², prethodno izrađen dokument Nacionalne radne grupe za borbu protiv SLAPP-a „Disciplinska odgovornost advokata za sistematsko pokretanje SLAPP postupaka”, kao zagovarački dokument ka Advokatskoj komori Srbije³, izveštaje domaćih i međunarodnih organizacija objavljene u periodu 2025–2026 (Evropska komisija, Reporteri bez granica, CASE Koalicija, NUNS, Cenzolovka), i medijske izvore o konkretnim, novim slučajevima SLAPP postupaka zabeleženim u poslednjih godinu do godinu i po dana. Analiza obuhvata i pojedinačne presude u predmetima sa elementima SLAPP-a, koje su Partnerima Srbija dostavili advokati koji su zastupali žrtve ovih zlonamernih tužbi.

Metodološko ograničenje koje treba istaći jeste da u srpskim sudovima i dalje ne postoji zvanična, sistemska evidencija SLAPP postupaka niti klasifikacija predmeta prema ovom kriterijumu – što je bio zaključak i analize iz 2024, i taj zaključak ostaje nepromenjen. Mapiranje ovih predmeta i dalje rade organizacije civilnog društva, poput organizacije Građanske inicijative koje su razvile bazu [SLAPP postupaka u Srbiji](#), koja u periodu pisanja ove analize sadrži ukupno 80 predmeta. Zbog toga se i ova dopunska analiza oslanja na kombinaciju dostupnih izveštaja organizacija civilnog društva, medijsko izveštavanje o SLAPP postupcima, i analizu pojedinačnih studija slučaja, uz svest da stvarni obim problema verovatno premašuje ono što je trenutno moguće dokumentovati i kvantifikovati.

Politički i institucionalni kontekst: okvir koji se pogoršao

Da bi se razumelo kretanje SLAPP fenomena u poslednje dve godine, neophodno je sagledati širi kontekst. Period od novembra 2024. godine do danas obeležen je padom nadstrešnice na železničkoj stanici u Novom Sadu, pogibijom 16 osoba i masovnim studentskim i građanskim protestima koji su usledili i koji (sa prekidima) traju i dalje. Ovaj kontekst je relevantan za analizu SLAPP fenomena iz dva razloga: prvo, broj aktivnih građana i aktivista koji javno kritikuju rad institucija i lokalnih vlasti drastično se povećao; drugo, prostor za pritisak na te građane, uključujući i pokretanje (i pretnje pokretanja) različitih sudskih postupaka, takođe se proširio.

¹ Partneri Srbija, Mreža odbora za ljudska prava u Srbiji i BIRN Srbija u decembru 2024. objavili su analizu: “Strateški postupci protiv učešća javnosti kao novi vid gušenja slobode izražavanja”, Decembar 2024. godine, koja je dostupna na [sledećem linku](#)

² Ibid

³ Dokument još uvek nije javno dostupan

Evropska komisija je u Izveštaju o Srbiji za 2025. godinu, objavljenom 4. novembra 2025. godine, po prvi put otvoreno konstatovala nazadovanje Srbije u oblasti vladavine prava i osnovnih prava.⁴ Komisija je posebno navela da SLAPP tužbe, koje najčešće podnose predstavnici nacionalnih i lokalnih vlasti, sve više ometaju rad istraživačkih medija i organizacija civilnog društva, uz zabrinjavajući trend rasta fizičkih i verbalnih napada na novinare.⁵

Ovaj nalaz potvrđuje i Svetski indeks slobode medija Reportera bez granica za 2026. godinu, objavljen krajem aprila 2026, prema kojem je Srbija pala na 104. mesto od 180 zemalja – najniži plasman u 23-godišnjoj istoriji ovog indeksa i pad od osam mesta u odnosu na prethodnu godinu.⁶ Izveštaj izričito navodi da je pravni indikator indeksa, koji obuhvata i zloupotrebu pravosudnog sistema protiv novinara, zabeležio najveći pad u odnosu na prethodnu godinu, upravo zbog porasta SLAPP tužbi širom sveta.⁷

Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) beleži sličan trend: do kraja oktobra 2025. registrovano je ukupno 299 napada i pritisaka na novinare, što je gotovo duplo više nego tokom cele 2024. godine, kada je zabeleženo 168 slučajeva.⁸ Prema Indeksu bezbednosti novinara za 2025, koji NUNS sprovodi u okviru regionalne mreže Safe Journalists, broj bezbednosnih incidenata skočio je sa 131 u 2024. na 313 u 2025. godini, uz konstataciju da SLAPP tužbe ostaju ozbiljno sredstvo pritiska, pored fizičkih napada i pretnji smrću.⁹

Drugim rečima: dok je analiza iz decembra 2024. zaključila da Srbija brzo “napreduje” na listi zemalja u kojima se SLAPP postupci sve češće nalaze pred sudovima¹⁰, podaci prikupljeni u ovoj analizi pokazuju da se taj trend ne samo nastavio, već i ubrzao, uporedo sa širim pogoršanjem stanja medijskih sloboda i vladavine prava u zemlji.

Statistika: da li je SLAPP tužbi više?

⁴ Izveštaj Evropske komisije o Srbiji za 2025. godinu, objavljen 4. novembra 2025; prenosi Danas, „Nikad oštrije izveštaj Evropske komisije o režimu u Srbiji”, 4. novembar 2025, <https://www.danas.rs/vesti/politika/nikad-ostriji-izvestaj-evropske-komisije-o-rezimu-u-srbiji-institucije-pod-kontrolom-rezima-izbori-neregularni-mediji-zarobljeni/>

⁵ Izveštaj Evropske komisije o Srbiji za 2025. Godinu; Danas, „Nikad oštrije izveštaj Evropske komisije o režimu u Srbiji”, 4. novembar 2025, <https://www.danas.rs/vesti/politika/nikad-ostriji-izvestaj-evropske-komisije-o-rezimu-u-srbiji-institucije-pod-kontrolom-rezima-izbori-neregularni-mediji-zarobljeni/>

⁶ Reporteri bez granica (RSF), Svetski indeks slobode medija za 2026. godinu, april 2026; prenosi N1, 30. april 2026, <https://n1info.rs/svet/reporteri-bez-granica-indeks-slobode-medija-2026/>

⁷ Reporteri bez granica (RSF), Svetski indeks slobode medija za 2026. godinu, april 2026; prenosi N1, 30. april 2026, <https://n1info.rs/svet/reporteri-bez-granica-indeks-slobode-medija-2026/>

⁸ „SLAPP tužbe i politički pritisci sve više guše istraživačko novinarstvo u Srbiji” (prenosi podatke NUNS-a), IN Medija, 6. novembar 2025, <https://inmedija.rs/slapp-tuzbe-i-politicki-pritisci-sve-vise-guse-istravivacko-novinarstvo-u-srbiji/>

⁹ „Kako se urušio mehanizam koji bi trebalo da spreči napade na novinare i novinarke”, NUNS, 18. maj 2026, <https://nuns.rs/kako-se-urusio-mehanizam-koji-bi-trebalo-da-spreci-napade-na-novinare/>

¹⁰ Strateški postupci protiv učešća javnosti kao novi vid gušenja slobode izražavanja, Partneri Srbija, Mreža odbora za ljudska prava u Srbiji (CHRIS) i BIRN Srbija, Beograd, decembar 2024 (izvorna analiza koja je predmet ove follow-up analize).

Poređenje statističkih podataka o broju SLAPP postupaka u Srbiji otežano je time što različiti izvori koriste različitu metodologiju i vremenske okvire – što je ograničenje na koje je ukazivala i prvobitna analiza. Ipak, dostupni podaci sugerišu jasan trend rasta:

- Prema izveštaju Koalicije CASE iz avgusta 2023, koji je bio osnov za zaključke prvobitne analize, Srbija se sa 28 registrovanih SLAPP tužbi nalazila na desetom mestu među 35 evropskih zemalja.¹¹
- Prema poslednjim podacima iz 2026. godine, u izveštaju Koalicije CASE i Fondacije Dafne Karuana Galicija, Srbija je navedena kao treća zemlja po broju novih SLAPP tužbi, što ukazuje na “širi obrazac sužavanja prostora za građansko delovanje u ovim zemljama”.¹² Isti izvor navodi da se broj SLAPP slučajeva u Evropi udvostručio od 2020. (570 slučajeva) do 2023. godine (1.042 slučaja), kao i da su najčešći tužioci oni koji su na poziciji moći, pre svega biznismeni i političari. Najčešće žrtve su novinari, zatim medijske kuće, ali i aktivisti, urednici.

Iako se metodologija i obuhvaćeni periodi razlikuju, zajednički imenitelj svih izveštaja jeste da se Srbija konstantno pomera ka vrhu evropske liste, a ne obrnuto. Ovaj zaključak potvrđuju i pojedinačni podaci o redakcijama koje su najčešće mete: protiv istraživačkog portala KRIK se vodilo 10 postupaka u trenutku objavljivanja originalne analize (sredina 2024). Prema podacima iznetim na Anti-SLAPP konferenciji u maju 2025, taj broj je u međuvremenu rastao do devetnaest, da bi se, nakon nekoliko pravornosnažno okončanih postupaka u korist redakcije, ustalio na sedamnaest aktivnih tužbi.¹³ Prema poslednjim podacima iz jula 2026. godine, trenutno se protiv KRIK-a vodi 14 SLAPP postupaka. Slavko Ćuruvija fondacija je u periodu 2021–2025. tužena ukupno osam puta, a nakon što je Privredni apelacioni sud odbio jednu tužbu izdavača Kurira, ostalo je sedam aktivnih postupaka.¹⁴

Novi slučajevi strateških tužbi protiv učešća javnosti u Srbiji (2025–2026)

„Slučaj Branimira Stojčića iz Gornjeg Milanovca

Jedan od ilustrativnih primera eskalacije SLAPP fenomena u poslednjih godinu dana jeste slučaj aktiviste iz Gornjeg Milanovca Branimira Stojčića. U martu 2025, Stojčić je na skupu ispred lokalne Skupštine opštine, tokom performansa u znak protesta zbog posete lokalnih funkcionera tzv. „Ćacilendu” (šatorskom naselju ispred Skupštine Srbije), pročitao imena funkcionera i prikazao ih u tiganju, simbolično ih “dinstajući”. Mesec dana kasnije, na njegovu adresu stiglo je šesnaest gotovo

¹¹ Podaci iz prvobitne analize

¹² SLAPP baza: <https://slapp.rs/srbija-3-zemlja-u-evropi-po-broju-novih-slapp-tuzbi/>

¹³ „Cilj zlonamernih tužbi sejanje straha i ućutkivanje novinara, aktivista, ali i svih građana”, Cenzolovka, 27. maj 2025, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/cilj-zlonamernih-tuzbi-sejanje-straha-i-ucutkivanje-novinara-aktivista-ali-i-svih-gradjana/>

¹⁴ „Cilj zlonamernih tužbi sejanje straha i ućutkivanje novinara, aktivista, ali i svih građana”, Cenzolovka, 27. maj 2025, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/cilj-zlonamernih-tuzbi-sejanje-straha-i-ucutkivanje-novinara-aktivista-ali-i-svih-gradjana/>

identičnih privatnih krivičnih tužbi za uvredu, sve podnete istog dana, preko iste advokatske kancelarije iz Čačka.¹⁵

Do juna 2026. godine, četrnaest od tih šesnaest postupaka pravnosnažno je okončano na štetu Stojčića, uz ukupnu novčanu kaznu od 975.000 dinara, dok su još dva postupka u toku.¹⁶ Aktivista je naveo da mu, pored krivičnih postupaka, prete i parnični postupci za naknadu štete, koji bi mogli dodatno da povećaju ukupan iznos na više miliona dinara.

Ovaj slučaj je značajan i zato što oslikava širenje SLAPP fenomena van kruga profesionalnih novinara i etabliranih organizacija civilnog društva – na obične građane i lokalne aktiviste bez institucionalne zaštite, koji se oslanjaju gotovo isključivo na pro bono pravnu pomoć i solidarnost javnosti. U Stojčićevom slučaju, sredstva za plaćanje kazne prikupljena su donacijama građana.

KRIK: nastavak cenzurisanja istraživačkih novinara

Redakcija istraživačkog portala Mreže za istraživanje kriminala i korupcije - KRIK ostaje jedna od najizloženijih meta SLAPP tužbi u Srbiji. Prema izjavama predstavnika redakcije datim u maju 2025. godine, redakcija je te godine primila pet novih tužbi, dok je ukupan broj aktivnih postupaka u jednom trenutku dostigao čak devetnaest.^[3] U međuvremenu su zabeleženi i pojedinačni pozitivni ishodi: bivša državna sekretarka Ministarstva unutrašnjih poslova Dijana Hrkalo, koja je krajem 2023. bila nominovana za „SLAPP političara godine” Koalicije CASE zbog šesnaest tužbi podnetih protiv više medija u Srbiji, pravnosnažno je izgubila spor protiv KRIK-a; odbijena je i tužba izdavača tabloida Kurir, a krivični postupak koji je pokrenuo kum predsednika Srbije Nikola Petrović zastareo je.¹⁷

Uprkos tim pojedinačnim ishodima, redakcija se suočava sa pravnim napadima koji nisu viđeni u dosadašnjoj praksi: sudija Apelacionog suda Dušanka Đorđević i njen suprug tužili su KRIK i traže zatvorske kazne za novinare, kao i zabranu bavljenja novinarskom profesijom, zbog baze podataka zasnovane na javno dostupnim informacijama.¹⁸ Zabrinjavajući presedan predstavlja i pravnosnažna presuda po tužbi Bratislava Gašića, u predmetu gde je tadašnji direktor Bezbednosno-informativne agencije podneo tužbu protiv novinara KRIK tražeći odštetu od 500.000 dinara zbog prenosa informacija sa suđenja u Kruševcu gde je njegovo ime pomenuto u prisluškivanim razgovorima¹⁹. U obrazloženju presude sugerisalo se da su novinari trebalo da budu obazriviji jer je reč o funkcioneru koji je vodio BIA, čime se implicira da novinari smeju samo da prenose izjave iz sudnice, a ne i da ih objašnjavaju čitaocima. Predstavnik KRIK-a je upozorio da ovakav standard suštinski nameće novinarima da pišu za sud, a ne za građane.²⁰ Apelacioni sud je u ovim procesima donosio pravosnažne presude protiv redakcije, navevši da bi novinari trebalo da “budu više tolerantni prema Gašiću baš zato

¹⁵ „Jedan tiganj, 16 tužbi i milionska kazna – priča Branimira Stojčića”, Zoomer, 16. jun 2026, <https://zoomer.rs/intervju-branimir-stojcic/>

¹⁶ Ibid

¹⁷ Ibid

¹⁸ Ibid

¹⁹ Vreme: „Kako se kroji nepravda?”, 26. jun 2024. godine, <https://vreme.com/vreme/kako-se-kroji-nepravda/>

²⁰ Ibid

što je funkcioner koji je vodio BIA-u, kao i da novinari smeju samo da prenose informacije, ali ne i da čitaocima objašnjavaju šta se događa.”²¹

Slavko Ćuruvija fondacija: tužbe bivših pripadnika državne bezbednosti

Poseban i simbolički težak primer predstavljaju tužbe koje su protiv Fondacije Slavko Ćuruvija u 2024. godini podneli Milan Radonjić, Miroslav Kurak i Ratko Romić, lica koja su bila optužena, a potom pravosnažno oslobođena u krivičnom postupku za ubistvo novinara Slavka Ćuruvije 1999. godine. Trojica tužilaca zajedno su potraživali milion i po dinara odštete zbog povrede časti i ugleda, a povod za tužbe bila je reakcija Fondacije na njihovo oslobađanje. Tri tužbe su objedinjene u decembru 2024, a zahtev advokaticke Fondacije da budu odbačene kao zlonamerne sud je odbio. Drugi osnovni sud u Beogradu presudio je protiv Fondacije Slavko Ćuruvija, naloživši Fondaciji da bivšim pripadnicima Službe državne bezbednosti Miroslavu Kuraku, Ratku Romiću i Milanu Radonjiću isplati po 200.000 dinara na ime naknade štete zbog povrede časti i ugleda, kao i dodatnih 435.000 dinara na ime troškova postupka. Ukupno, prema prvostepenoj presudi, Fondacija bi trebalo da plati približno 8.800 evra.²²

Upečatljivo je i to da se redovni sudovi nisu osvrnuli na činjenicu da je Vrhovni sud, po vanrednom pravnom leku, utvrdio da je u krivičnom postupku povređen zakon u korist okrivljenih, što je moralo da promeni perspektivu suda koji je vodio postupak protiv Fondacije Slavko Ćuruvija i da, van svake razumne sumnje, bude argument u korist žrtve progona. Dosuđena odšteta, iako ne odstupa drastično od ustaljene sudske prakse, stvorila je obavezu tuženoj čiji argumenti očigledno nisu adekvatno razmotreni u ovoj parnici.

Šapić protiv BIRN-a: Postupak koji traje već treću godinu

Tužba koju je u martu 2023. gradonačelnik Beograda Aleksandar Šapić podneo protiv BIRN Srbija, glavnog urednika i dvoje novinara – povodom istraživanja o nekretnini u Trstu koju gradonačelnik nije prijavio Agenciji za sprečavanje korupcije, ostaje aktuelan primer dugotrajnosti SLAPP postupaka.²³ Šapić je zahtevao šest miliona dinara na ime duševne boli. Ročišta su više puta odlagana; poslednje zakazano ročište, na kojem je trebalo da budu saslušane direktorka i glavni urednik BIRN Srbija,

²¹ KRIK pravosnažno osuđen po Gašićevoj tužbi: novinari trebalo da budu obazriviji jer pominju funkcionera koji vodi BIA, KRIK, 20. Februar 2025 - <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/krik-pravosnazno-osudjen-po-gasicevoj-tuzbi-novinari-trebalo-da-budu-obazriviji-je-pominju-funkcionera-koji-vodi-bia/>

²² Slavko Ćuruvija Foundation Ordered to Pay More Than One Million Dinars Following Lawsuit by Radonjić, Romić and Kurak, Slavko Ćuruvija fondacija, 15. Maj 2026. - <https://www.slavkocuruvijafondacija.rs/en/slavko-curuvija-foundation-ordered-to-pay-more-than-one-million-dinars-following-lawsuit-by-radonjic-romic-and-kurak/>

²³ „Ročište po Šapićevoj tužbi protiv BIRN-a odloženo, nastavak suđenja krajem septembra”, NUNS, februar 2026, <https://nuns.rs/rociste-po-sapicevoj-tuzbi-protiv-birn-a-odloženo-nastavak-sudjenja-krajem-septembra/>

otkazano je zbog odsustva sudije, a nastavak suđenja zakazan je za kraj septembra 2026.²⁴ Prvostepeni postupak je dakle i dalje u toku. Šapić je u međuvremenu, zbog ove i drugih tužbi protiv istraživačkih medija, dobio nagradu publike na regionalnom SLAPP takmičenju za Zapadni Balkan, u kategoriji „Ometač transparentnosti”.²⁵

Pritisak na lokalne medije van Beograda

Analiza iz 2024. je već ukazala na to da su SLAPP postupci koncentrisani i u lokalnim sredinama (Novi Sad, Novi Pazar), gde se tuženi nalaze u još nepovoljnijem položaju zbog ograničenog pristupa advokatskoj podršci, ali podaci iz 2025-2026. pokazuju da se taj obrazac širi na dodatne lokalne redakcije. Portal IN Medija iz Inđije, čija je urednica godinama izložena zastrašivanju, u 2025. godini primio je sedam tužbi zbog objavljivanja fotografije preuzete sa zvaničnog sajta lokalne opštine, i već izgubio jedan postupak uz obavezu plaćanja 100.000 dinara odštete i 60.000 dinara sudskih troškova. Dvoje novinara portala SOinfo.org iz Sombora suočilo se sa prekršajnim postupkom pokrenutim od strane policije zbog navodnog organizovanja saobraćajnih blokada povodom najave iskopavanja litijuma, sa pretećim kaznama od 100.000 do 250.000 dinara. Protiv glavnog urednika istog portala vode dva odvojena postupka u kojima su kao dokaz korišćeni upravo njegovi tekstovi o tim blokadama. Slični primeri zabeleženi su i kod portala Jugpress iz Leskovca i Panpress iz Pančeva.²⁶

Aladin Paučinac: nastavak kontinuiranih pravnih napada

Slučaj aktiviste iz Novog Pazara Aladina Paučince, predstavljen je u originalnoj analizi kao primer sistematskog multipliciranja tužbi. Paučinac je do sada već platio više od 25.000 evra na ime kazni i troškova postupka, uz napomenu da nisu svi procesi ni tada bili okončani.²⁷ Tužbe su bile različite: neke građanske za uvredu i klevetu, druge krivične, pa čak i za navodno neovlašćeno objavljivanje fotografija. Paučinac je u vreme korona pandemije bio predvodnik protesta protiv rukovodstva Opšte bolnice u Novom Pazaru, kada je tražio njihovu odgovornost za loše stanje zdravstvenog sistema u ovom gradu i veliki broj preminulih od posledica izazvanih korona virusom. Nakon toga je dobio ukupno 18 tužbi, te su pretnje i tužbe na neki način postale sastavni deo njegovog života.²⁸ Slučaj tako ostaje jedan od najdužih i finansijski najtežih primera SLAPP viktimizacije pojedinca u Srbiji.

²⁴ Ibid

²⁵ „Cilj zlonamernih tužbi sejanje straha i ućutkivanje novinara, aktivista, ali i svih građana”, Cenzolovka, 27. maj 2025, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/cilj-zlonamernih-tuzbi-sejanje-straha-i-ucutkivanje-novinara-aktivista-ali-i-svih-gradjana/>

²⁶ „Cilj zlonamernih tužbi sejanje straha i ućutkivanje novinara, aktivista, ali i svih građana”, Cenzolovka, 27. maj 2025, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/cilj-zlonamernih-tuzbi-sejanje-straha-i-ucutkivanje-novinara-aktivista-ali-i-svih-gradjana/>

²⁷ „Cilj zlonamernih tužbi sejanje straha i ućutkivanje novinara, aktivista, ali i svih građana”, Cenzolovka, 27. maj 2025, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/cilj-zlonamernih-tuzbi-sejanje-straha-i-ucutkivanje-novinara-aktivista-ali-i-svih-gradjana/>

²⁸ Da li će Paučinac promeniti istoriju slapovanja?, Free Media, 19. septembar 2025. - <https://freemedia.rs/dali-ce-paucinac-promeniti-istoriju-slapovanja/>

Drugi vidovi borbe žrtava progona: slučaj Ivana Bjelića

Primećena je i upotreba tužbi u obrnutom smeru, od strane aktivista prema medijima koji ih dovode u vezu sa politikom. Ekološki aktivista Ivan Bjelić naveo je da je pokrenuo više od sto tužbi protiv medija koji njega i njegovu organizaciju povezuju sa političkim akterima i insinuiraju da je plaćen za aktivizam. Iako veliki broj tužbi sam po sebi predstavlja jedan od indikatora SLAPP obrasca, Bjelić smatra da se u ovom slučaju radi o legitimnoj odbrani od koordinisane kampanje diskreditacije, a ne o instrumentalizaciji suda protiv legitimnog javnog interesa, što ilustruje složenost primene indikatora Saveta Evrope u ovakvim slučajevima.²⁹ On je podneo oko 100 tužbi protiv medija koji su sprovodili kontinuiranu kampanju blaćenja njega i njegove organizacije i smatra da u ovom slučaju ne bi trebalo da bude proglašen SLAPP-erom jer je u pitanju reakcija na medijsku hajku i manipulaciju informacijama.

Sudska praksa: Ustaljene prakse i pozitivni trendovi

Centralni nalaz analize iz decembra 2024. bio je da srpski sudovi i dalje ne prepoznaju SLAPP postupke kao problem koji bi trebalo posebno regulisati, uz konstataciju da tužioci pokretanjem postupaka samo štite svoja prava i da ne postoji praksa sankcionisanja zloupotreba prava na tužbu.³⁰ Dostupni podaci za period 2025–2026. ne pokazuju suštinsku promenu ovog obrasca.

Slučaj Gornjeg Milanovca to potvrđuje na posebno jasan način: iako je svih šesnaest tužbi protiv Branimira Stojčića identično po sadržini, podneto istog dana od strane iste advokatske kancelarije, i traži maksimalnu zakonsku kaznu za krivično delo povrede časti i ugleda, sud u obrazloženju presude nije prihvatio argumentaciju odbrane da reči izgovorene na skupu predstavljaju zaštićen politički performans. Sud je bio stava da se one ne mogu opravdati ni političkim performansom niti slobodom izražavanja.³¹ Ovo je gotovo identičan obrazac onom koji je originalna analiza dokumentovala u predmetima iz Novog Pazara i Novog Sada: sudovi prihvataju da postoji obrazac ponavljanih, istovetnih tužbi, ali odbijaju da iz toga izvuku pravnu posledicu u vidu odbacivanja tužbe zbog zloupotrebe prava, pozivajući se na taksativnost razloga za odbacivanje tužbe iz člana 294. Zakona o parničnom postupku.

Ipak, treba zabeležiti i pojedinačne signale mogućeg pomaka unutar pravosudnog sistema, koje analiza iz 2024. nije mogla da zabeleži jer u tom trenutku još nisu postojali. Sudska praksa pokazuje i pojedinačne pomake u pravcu prepoznavanja SLAPP dimenzije spora. U jednom postupku vezanom za KRIK, sudija je pitanje da li se radi o SLAPP postupku uvrstila među sporna pitanja između stranaka. Predstavnici redakcije ovo ocenjuju kao redak, ali ohrabrujući presedan — s tim da takav korak sam

²⁹ „Cilj zlonamernih tužbi sejanje straha i ućutkivanje novinara, aktivista, ali i svih građana”, Cenzolovka, 27. maj 2025, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/cilj-zlonamernih-tuzbi-sejanje-straha-i-ucutkivanje-novinara-aktivista-ali-i-svih-gradjana/>

³⁰ Analiza je dostupna na sledećem linku: https://www.partners-serbia.org/public/news/Slapp_analiza_.pdf

³¹ „Jedan tiganj, 16 tužbi i milionska kazna – priča Branimira Stojčića”, Zoomer, 16. jun 2026, <https://zoomer.rs/intervju-branimir-stojcic/>

po sebi ne garantuje povoljan ishod postupka. Sa stanovišta institucionalnog odgovora, otvara se i pitanje ujednačavanja sudske prakse. U tom smislu, bilo bi korisno da Vrhovni sud zauzme jedinstven stav o SLAPP tužbama, naročito u situaciji kada odgovarajuće zakonodavstvo izostaje ili sporo nastaje. Kao presedan za ovakav pristup navodi se period usvajanja medijskih zakona, kada je intenzivna edukacija sudija dovela do postepenog ujednačavanja prakse.

Do jula 2026, takav stav Vrhovnog suda nije usvojen, niti je Srbija donela poseban zakon ili izmene Zakona o parničnom postupku koje bi omogućile rano odbacivanje SLAPP tužbi.

Praksa pred srpskim sudovima

Sporovi pred Privrednim sudom

Iako su SLAPP postupci inicijalno nastali kao građanski postupci upereni protiv pojedinaca ili organizacija koji, na različite načine, štite javni interes, vremenom su evoluirali toliko da su se njihovi pojavni oblici, progonitelji i pravni mehanizmi raširili na sve segmente koje pravo može da zamisli. Od parničnih postupaka kao mehanizma i moćnih pojedinaca kao progonitelja, došli smo do države koja staje na stranu progonitelja, koristeći kaznene, poreske ili postupke raznih inspekcija za progon pojedinaca i organizacija. Od inicijalne parnične zaštite usled navodne povrede časti i ugleda moćnika, prekršajni i krivični postupci sada okupiraju sudove u Srbiji, dok pritvor, zabrana okupljanja, zabrana korišćenja društvenih mreža i drugi vidovi uklanjanja „problematičnih“ pojedinaca iz javnosti preuzimaju primat u zloupotrebi pravnih mehanizmima.

Tako je kompanija MONDO INC D.O.O. (izdavač lista „KURIR“) pokrenula nekoliko postupaka protiv različitih medija i udruženja (KRIK, DANAS, CENZOLOVKA, FONDACIJA SLAVKO ĆURUVIJA i dr.) pred Privrednim sudom u Beogradu³² tvrdeći da su tuženi, iznošenjem neistinitih i uvredljivih tvrdnji, prekršili kodeks poslovnog morala i dobre poslovne običaje i time izvršili radnju nepoštene tržišne utakmice protiv tužioca, nanevši mu time nematerijalnu štetu zbog povrede poslovnog ugleda. Tužilac je u ovim parnicama tražio utvrđenje povrede ovog prava, zabranu daljeg vršenja ovih radnji i solidarno obavezivanje naknade nematerijalne štete u iznosima od 11.000.000,00 dinara po parnici. Sve tužbe su pravnosnažno odbijene uz obrazloženje da nema mesta primeni Zakona o trgovini koji isključuje primenu njegovih odredaba na pružanje usluga koje su regulisane drugim zakonom (konkretno, Zakonom o javnom informisanju i medijima - ZJIM) koji je neprimenjiv u datom slučaju jer je sud vezan granicama postavljenog tužbenog zahteva tužioca koji se oslanjao upravo na nepoštenu tržišnu utakmicu koju ZJIM ne poznaje. Privredni apelacioni sud je potvrdio ovaj stav prvostepenih sudova.³³

Sudovi se, osim u presudi P-5056/2023, u ovim parnicama nisu bavili SLAPP prigovorima, odnosno ovi prigovori nisu dobili nijedan red obrazloženja osporenih presuda, iako se očigledno radilo o sistemskom, sveobuhvatnom i ciljanom pritisku kroz parnične postupke na tužene. Sudovi su postupali na način kao da se radi o uobičajenom sporu pred Privrednim sudom, uz potpuno legitimni spor koji se pred njega može izneti i koji zavređuje meritornu raspravu o pitanjima koja su bila predmet tvrdnji

³² Videti: P-6091/2023, P-856/2025, P-5056/2023.

³³ Videti: PŽ-3320/2025, PŽ-4503/2025.

tužioca. Potpuno ignorisanje obaveze suda da kroz SLAPP fitere ispita zloupotrebu prava na tužbu tužioca dovelo je do uvlačenja tuženih u parnicu koja, suštinski, nije trebalo ni da se vodi.

U presudi P-5056/2023 se Privredni sud osvrnuo na SLAPP prigovor koji su tuženi izneli, navodeći da se, usled nepostojanja zakonske regulative koja uređuje pitanje SLAPP tužbi, ne može utvrditi da li se radi o sporu koji tužilac koristi za druge ciljeve, umesto u svrhu zaštite nekog opravdanog interesa, usled čega nema mesta za odbačaj tužbe shodno članu 294 ZPP. Ovakvo obrazloženje neminovno vodi zaključku da domaći sudovi, ni nakon više od 20 godina koliko dugo je na snazi Evropska konvencija o ljudskim pravima, ne razumeju obavezujući karakter presuda Evropskog suda za ljudska prava (u smislu primene uspostavljenih standarda po konkretnim pravnim pitanjima), neposrednu primenu zauzetih stavova suda u Strazburu u nacionalnom pravosuđu, niti obavezu neposredne primene Preporuka ministara Saveta Evrope koje predstavljaju izvor prava za sve zemlje članice ove međunarodne organizacije. Okolnost da zakonodavac i dalje ne prepoznaje značaj i obavezu da izmeni nacionalne propise kako bi uveo SLAPP standarde u zakone Srbije, nije, niti će biti opravdavajući argument za Srbiju kada ovi sporovi završe pred ESLJP i kada taj sud utvrdi povredu prava i zbog toga što domaće pravosuđe ne primenjuje standarde koje je taj sud odavno postavio.

KRIK

Za razliku od Privrednog suda koji se SLAPP prigovorima nije suštinski bavio u svojim presudama, Viši sud u Beogradu je u presudi P3-24/2023 od 21. oktobra 2024. godine posvetio ceo jedan segment svoje odluke obrazlaganju SLAPP prigovora koje su istakli tuženi. Parnicu je pokrenuo Nikola Petrović protiv KRIK-a, njegovog glavnog urednika Stevana Dojčinovića i dve novinarke – Bojane Jovanović i Dragane Pećo.

Viši sud u Beogradu se u obrazloženju presude, prilikom ocene SLAPP prigovora tuženih da je takva tužba nedozvoljena, pozvao na presudu Evropskog suda za ljudska prava *OOO Memo protiv Rusije* (predstavka br. 2840/10, od 15.03.2022. godine), navodeći da je ESLJP tom presudom „postavio smernice za identifikovanje” SLAPP tužbi kroz tri uslova: (1) uznemiravajuća ili zastrašujuća priroda tužbe; (2) očigledna nesrazmera moći stranaka; i (3) evidentna neosnovanost tužbenog zahteva u trenutku kada je postavljen.³⁴

Ono što je najpre potrebno naglasiti jeste činjenica da se ESLJP u presudi *OOO Memo protiv Rusije* bavi obeležjem SLAPP tužbi samo u stavu 23, u kome citira Komentar Poverenika za ljudska prava Saveta Evrope „Time to take action against SLAPPs” od 27.10.2020. godine³⁵. Preciznije, radi se o citatu Poverenika, a ne o samostalnom pravnom testu koji je formulisao sud u Strazburu. Ovaj Komentar Poverenika opisuje dva obeležja SLAPP tužbi: (i) „čisto veksatornu prirodu” gde cilj nije dobiti spor, već trošiti vreme i sredstva protivnika; i (ii) „nesrazmeru moći između tužioca i tuženog”. Treći kriterijum „evidentne neosnovanosti tužbe u trenutku podnošenja” nije formulisao nigde u presudi na koju se pozvao Viši sud u Beogradu i pretpostavljamo da on potiče iz Preporuka Komiteta ministara Saveta Evrope koje je sud, bez uporišta u samoj presudi, pripisao predmetu *OOO Memo protiv Rusije*.

³⁴Viši sud u Beogradu, P3-204/2023, presuda od 21.10.2024. godine.

³⁵OOO Memo v. Russia, § 23.

Međutim, ukoliko bi se i prihvatio uspostavljeni test od strane Višeg suda, utisak je da je primenjen na način suprotan njegovoj svrsi. U presudi Višeg suda je utvrđeno da su prva dva elementa mogla biti ispunjena, pozivajući se na status tužioca i činjenicu da je protiv novinara KRIK-a već vodio ukupno pet paralelnih postupaka, od kojih su obe krivične presude pravnosnažno okončane oslobađajuće. Ovaj zaključak bi trebalo da potvrđuje Komentar Poverenika da je reč o obrascu tipičnom za SLAPP (višestruko paralelno gonjenje istog tuženog).

Ono što posebno predstavlja problem jeste tzv. „evidentna neosnovanost“ koju je sud cenio tek nakon što je celokupni dokazni postupak sproveden što je suprotno smislu inicijalnog „filtriranja“ tužbe, pre nego što se tuženi i izloži parnici. Preciznije, ukoliko bi se „evidentna neosnovanost“ cenila tek po okončanju spora, onda SLAPP prigovor gubi smisao jer ostaje neprimenjiv upravo onda kada je njegova primena najpotrebnija – u ranoj fazi postupka.

Apelacioni sud je ukinuo ovu presudu i predmet je vratio na ponovno suđenje.

UZINAT

Okrivljeni Branimir Stojčić, aktivista i član građanske grupe „Uzinat“ iz Gornjeg Milanovca, pravnosnažno je osuđen zbog 12 krivičnih dela uvrede iz čl. 170 st. 2 u vezi st. 1 KZ i jednog produženog krivičnog dela uvrede iz čl. 170 st. 2 u vezi st. 1 i u vezi čl. 61 st. 1 KZ, na jedinstvenu novčanu kaznu od 975.000,00 dinara, uvećanu za sudski paušal od 10.000,00 dinara, dok odluka o troškovima krivičnog postupka privatnih tužilaca tek predstoji. Postupak je pokrenut na osnovu 16 privatnih krivičnih tužbi, podnetih istog dana, od strane iste advokatske kancelarije, u ime 13 do 16 lica koja su, prema navodima odbrane i javno dostupnim podacima, funkcioneri ili zaposleni Opštine Gornji Milanovac i/ili Srpske napredne stranke (SNS).

Odbrana je već u prvostepenom i drugostepenom postupku istakla prigovor da se radi o tzv. SLAPP postupku pozivajući se na Preporuku Komiteta ministara Saveta Evrope CM/Rec(2024)2, Direktivu (EU) 2024/1069 i praksu ESLJP.

Prvostepeni sud je prigovor SLAPP-a razmotrio formalno i restriktivno, bez eksplicitnog testiranja indikatora iz Preporuke CM/Rec(2024)2 (neravnoteža moći, broj i istovremenost postupaka, nesrazmernost zahteva, procesna zloupotreba).

Drugostepeni sud je prigovor SLAPP-a razmotrio u suštini jednim pasusom, izводеći zaključak da tužioci „nisu bivši ministri, sudije, upravnici verskih objekata i slično“, „nisu poznati široj javnosti“ niti su „imali javnu ili televizijsku debatu“ sa okrivljenim, pa stoga „nisu politički ili javne ličnosti u širem smislu“, iako su neki od njih nosioci javnih funkcija. Ovakvo obrazloženje ima brojne nedostatke poput tih što:

- (i) meri „javnu ličnost“ kriterijumom medijske poznatosti i vođenja direktne debate sa okrivljenim, što nije kriterijum koji zahteva ni domaća ustavnosudska praksa ni praksa ESLJP (koja poznatost javnosti tretira kao jedan od više faktora, a ne kao uslov);
- (ii) se uopšte ne bavi indikatorima SLAPP-a (broj i istovremenost tužbi, angažovanje iste advokatske kancelarije, nesrazmernost kumulativne sankcije).

Ove presude se nalaze pred Vrhovnim sudom po zahtevu za zaštitu zakonitosti i pred Ustavnim sudom po ustavnoj žalbi. Ni od jednom od ovih pravnih lekova i dalje nije odlučeno.

Iako je sud spojio sve postupke u jedan i time sprečio da isti okrivljeni bude višestruko zlostavljan kroz svaki pojedinačni postupak, odsustvo adekvatne analize SLAPP kriterijuma, a naročito izrečena novčana kazna okrivljenom koji ni blizu nema prihode od kojih bi mogao da plati drakonsku kaznu, dodatno argumentuje tezu da je reč o povredi slobode izražavanja okrivljenog i sistemskom SLAPP-u kom su podlegli nacionalni sudovi.

Pravni i institucionalni razvoj

Evropska unija: rok za transpoziciju direktive i njegov ograničen značaj za Srbiju

Direktiva (EU) 2024/1069, usvojena 11. aprila 2024, obavezuje države članice EU da izvrše transpoziciju najkasnije do maja 2026. godine.³⁶ Ova direktiva ima za cilj da osigura da pojedinci i organizacije koji istražuju teme od javnog interesa dobiju zaštitu Evropske unije od neosnovanih tužbi. Kako Srbija nije članica EU, direktiva je ne obavezuje direktno, ali kao zemlja kandidat, Srbija je dužna da usklađuje domaće zakonodavstvo sa pravnim tekovinama Unije u okviru pregovaračkog procesa, posebno u okviru poglavlja koja se odnose na pravosuđe i osnovna prava. Do jula 2026, u Srbiji nije pokrenut proces izrade posebnog zakona o zaštiti od SLAPP postupaka, niti su najavljene izmene Zakona o parničnom postupku u tom pravcu. Podsećamo, važeći Zakon o parničnom postupku već ima jedan od mehanizama koji bi mogao biti iskorišćen za borbu protiv SLAPP-a. Naime, Zakon već u uvodnom delu navodi da su parnične stranke u obavezi da savesno koriste prava iz ovog zakona. Sud je istovremeno obavezan da spreči i kazni svaku zloupotrebu prava. Zakon je istovremeno pružio mogućnost stranci kojoj je naneta šteta usled zloupotrebe procesnih ovlašćenja da zahteva njenu naknadu.³⁷

Ovde je koristan komparativni pokazatelj Hrvatska, kao članica EU, koja je u februaru 2026. objavila Nacrt prijedloga zakona o zaštiti osoba uključenih u javno djelovanje, koji predviđa mogućnost izricanja novčane kazne do 20.000 evra tužiocu za kojeg sud utvrdi da je vodio zlonameran postupak protiv novinara ili drugih lica uključenih u javno delovanje.³⁸ Pored Hrvatske, i u Rumuniji je Ministarstvo pravde transponovalo direktivu, upućujući zakon Skupštini na usvajanje. Zakon je usvojen u Poslaničkom domu. U septembru 2026. godine, Senat je usvojio anti-SLAPP zakon nakon višemesečnog zastoja i sa velikim zakašnjenjem u odnosu na rok i sada se čeka da Predsednik proglasi zakon.³⁹ Ovakav korak pokazuje da pojedine zemlje regiona, ipak rade na rešavanju ovog problema – što u Srbiji, za sada, izostaje.

³⁶ EU direktiva je dostupna na sledećem linku: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj/eng>

³⁷ "Strateški postupci protiv učešća javnosti kao novi vid gušenja slobode izražavanja", Partneri Srbija

³⁸ „Nacrt 'Anti-SLAPP' zakona: Zlonamjernom, bogatom i moćnom tužitelju i do 20.000 eura kazne", Novi list (Hrvatska), 22. februar 2026, <https://www.novolist.hr/novosti/nacrt-anti-slapp-zakona-zlonamjernom-bogatom-i-mocnom-tuzitelju-i-do-20-000-eura-kazne>

³⁹ Podaci preuzeti sa ANTI-SLAPP Monitora: <https://slapp-monitor.eu/country/romania/>

Koalicija protiv SLAPP tužbi u Evropi uspostavila je [Evropski monitor protiv SLAPP tužbi](#), čiji je cilj da pruži informacije o statusu transpozicije i primene evropskih instrumenata koji se odnose na SLAPP tužbe na nacionalnom nivou. Prema podacima ovog monitora, do sada nijedna zemlja u regionu koja nije članica Evropske unije nije preuzela nikakve mere u cilju transpozicije Direktive u domaće zakonodavstvo.

U predmetima Evropskog suda za ljudska prava protiv Srbije, *Prenča protiv Srbije* (predstavka br. 48725/12, presuda od 7. oktobra 2025) i *Aksüngür i drugi protiv Srbije* (predstavke br. 69080/13, 67091/14, 3997/15, 20444/15 i 23307/15, presuda od 24. juna 2025), Sud je, opisujući pravni okvir relevantan za pristupanje Srbije Evropskoj uniji, podsetio da je Srbija status zemlje kandidata za članstvo stekla 2012. godine, a pristupne pregovore otvorila u januaru 2014. godine i da suština tog procesa podrazumeva utvrđivanje postojećih razlika između domaćeg i unijskog pravnog poretka u okviru svakog pregovaračkog poglavlja, kao i rad na potpunom usklađivanju nacionalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama Evropske unije (*acquis communautaire*) i na njegovoj doslednoj primeni na nacionalnom nivou, sve do sticanja punopravnog članstva.⁴⁰

Iz ovog stava Suda proizlazi da odsustvo formalnog članstva Srbije u Evropskoj uniji ne umanjuje njenu obavezu usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa pravnim tekovinama Unije, uključujući i standarde zaštite od SLAPP postupaka sadržane u Direktivi (EU) 2024/1069. Naprotiv, ta obaveza predstavlja sastavni deo pregovaračkog procesa kojem je Srbija pristupila još 2014. godine. Podaci prikupljeni u ovoj analizi, međutim, ukazuju da se usklađivanje u ovoj oblasti očigledno ne sprovodi ni kroz jedan od raspoloživih mehanizama - ni kroz izmene Zakona o parničnom postupku, ni kroz donošenje posebnog zakona o zaštiti od SLAPP postupaka, ni kroz doslednu primenu postojećih procesnih mehanizama zaštite od zloupotrebe prava.

Savet Evrope: preporuka i dalje bez odgovora

Preporuka Komiteta ministara Saveta Evrope CM/Rec(2024)2 od 5. aprila 2024⁴¹, koja je definisala deset indikatora za prepoznavanje SLAPP postupaka i pozvala države članice da obezbede mehanizme za rano odbacivanje takvih tužbi ostaje bez konkretnog zakonodavnog odgovora u Srbiji. Regionalna procena Saveta Evrope za Zapadni Balkan iz 2024. godine preporučila je Srbiji usvajanje posebnog zakona kao optimalno rešenje. Do trenutka izrade ove analize, takva preporuka nije sprovedena. U dosadašnjoj sudskoj praksi, nije poznato da su se sudovi ijednom osvrnuli na ovu preporuku.

⁴⁰ Prenča protiv Srbije, predstavka br. 48725/12, presuda od 7. oktobra 2025, §§ 45–48, dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-245073>; Aksüngür i drugi protiv Srbije, predstavke br. 69080/13, 67091/14, 3997/15, 20444/15 i 23307/15, presuda od 24. juna 2025, §§ 68–71, dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-243774>

⁴¹ Commission Recommendation (EU) 2022/758 of 27 April 2022 on protecting journalists and human rights defenders who engage in public participation from manifestly unfounded or abusive court proceedings ('Strategic lawsuits against public participation') – dostupna na sledećem linku: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022H0758>

Novi akter: Nacionalna radna grupa za borbu protiv SLAPP-a

Jedan od retkih vaninstitucionalnih pomaka u periodu 2025–2026. jeste formiranje Nacionalne radne grupe za borbu protiv SLAPP-a⁴², neformalne koalicije predstavnika nezavisnih medija, udruženja građana, advokata i drugih stručnjaka. Tokom 2026. godine, NRG SLAPP je izradila Koncept papir kojim se Advokatskoj komori Srbije predlaže uvođenje novog člana 39a Kodeksa profesionalne etike advokata, kojim bi se sistematsko pokretanje SLAPP postupaka kvalifikovalo kao teža povreda dužnosti i ugleda advokature, uz odgovarajuću disciplinsku odgovornost. Predlog se oslanja na uporedna rešenja iz Italije, Irske, Francuske, Belgije i Slovenije, gde advokatske komore ili regulatorna tela već sadrže odredbe o zabrani zastupanja u očigledno neosnovanim postupcima čiji je cilj zastrašivanje.⁴³ Na ovaj način, uspostavlja se još jedan nivo odgovornosti – odgovornost advokata koji zastupaju tužioce u SLAPP postupcima. Važno je napomenuti da cilj ovog predloga nije da se suzbije pravo lica na ostvarivanje svojih prava pred sudom, već da se onemogući zloupotreba procesnih pravila u cilju odugovlačenja postupka i suzbijanja slobode govora.

Podizanje vidljivosti teme

Bez obzira na odsustvo većih regulatornih pomaka u Srbiji, primetan je porast vidljivosti SLAPP fenomena u javnom diskursu u Srbiji. Aktivnosti međunarodnih organizacija, organizacija civilnog društva, poput konferencija⁴⁴, panel diskusija kao i drugih aktivnosti organizacija koje se bave ovom temom dovela je do prepoznatljivosti ovog termina u pravnoj zajednici. Regionalno SLAPP takmičenje za Zapadni Balkan, na kojem je Aleksandar Šapić dobio nagradu publike, dodatan je primer korišćenja javnog pritiska kao alternativnog mehanizma odgovornosti u odsustvu formalnih pravnih sredstava. Kontinuirani rad organizacija civilnog društva, medija, pravnih stručnjaka i međunarodnih partnera doprineo je većem razumevanju štetnih posledica SLAPP postupaka po slobodu izražavanja, učešće građana u procesima donošenja odluka i vladavinu prava. Kroz istraživanja, analize, javne događaje, medijska gostovanja i zagovaračke aktivnosti, pitanje SLAPP tužbi sve češće je predmet stručnih rasprava i javnih debata, što predstavlja važan korak ka stvaranju uslova za buduće institucionalne i regulatorne reforme.

Zaključak: pojačana vidljivost, nepromenjena (ili pogoršana) suština

Poređenje stanja u decembru 2024. i julu 2026. godine ukazuje na dvostruku sliku. S jedne strane, tema SLAPP postupaka u Srbiji je znatno vidljivija nego ranije: Evropska komisija je po prvi put

⁴² Više o Anti-SLAPP Radnoj grupi: <https://slapp.rs/o-nama/>

⁴³ Pozicioni papir: Disciplinska odgovornost advokata za sistematsko pokretanje SLAPP postupaka, Nacionalna radna grupa za borbu protiv SLAPP-a (NRG SLAPP), Beograd, maj 2026.

⁴⁴ Npr. Anti-SLAPP konferencija iz maja 2025. godine, koja je okupila preko 80 predstavnika pravosuđa, civilnog sektora, medija i insitucija

upotrebila jezik nazadovanja u svom godišnjem izveštaju i eksplicitno povezala rast SLAPP tužbi sa širim urušavanjem medijskih sloboda, formirana je posebna nacionalna radna grupa (NRG SLAPP) koja se aktivno bavi praćenjem i analizom predmeta kao i praćenjem regulatornog razvoja na ovom polju. Održani su brojni sastanci, konferencije, treninzi i diskusije na temu SLAPP-a koja su okupile aktiviste i novinare iz raznih delova Srbije. Pojedini slučajevi, poput slučaja aktiviste iz Gornjeg Milanovca, dospeli su do šire javnosti i izazvali talas građanske solidarnosti. BIRN-ov dokumentarac o SLAPP tužbama „Šamaranje u ime naroda” koji je objavljen na Youtube-u trenutno je pogledalo više od pola miliona građana. Kroz ovakve aktivnosti, građani u Srbiji postaju upućeniji u problem SLAPP tužbi, mehanizme zaštite, potencijalne saveznike koji im mogu pružiti podršku (pravnu, finansijsku, psihološku) ukoliko budu tuženi, a i sami tuženi stiču utisak da zloupotreba pravnog sistema neće proći bez odgovora civilnog društva, međunarodnih organizacija i drugih relevantnih udruženja.

S druge strane, gotovo svi merljivi pokazatelji - broj SLAPP tužbi prema Koaliciji CASE⁴⁵, broj napada i pritisaka na novinare prema NUNS-u⁴⁶, plasman Srbije na indeksu slobode medija Reportera bez granica⁴⁷, ocena Evropske komisije o stanju vladavine prava⁴⁸ - pokazuju pogoršanje, a ne poboljšanje.

Sudska praksa ostaje suštinski nepromenjena: ni u jednom od analiziranih predmeta iz perioda 2025-2026. sud nije odbacio tužbu niti sankcionisao tužioca zbog zloupotrebe prava po osnovu SLAPP indikatora, uprkos tome što srpsko zakonodavstvo (čl. 9. ZPP) i praksa Evropskog suda za ljudska prava pružaju dovoljno osnova za takvo postupanje. Nijedan zakonodavni predlog koji bi omogućio rano odbacivanje SLAPP tužbi nije upućen u skupštinsku proceduru.

Ukratko, period koji je predmet ove dopunske analize karakteriše sve veći raskorak između, s jedne strane, rastuće svesti o problemu i institucionalnih inicijativa civilnog društva, i, s druge strane, izostanka bilo kakvog konkretnog zakonodavnog ili sudskog odgovora države. Ovaj raskorak sam po sebi predstavlja upozoravajući nalaz: bez zakonske intervencije (u uslovima u kojoj bi ona imala adekvatan efekat) ili jasnog usmeravajućeg stava najviših sudskih instanci, broj SLAPP postupaka u Srbiji će, sudeći po dosadašnjem trendu, verovatno nastaviti da raste.

⁴⁵ Srbija treća u Evropi po broju SLAPP tužbi, STOP SLAPP. Februar 2026. - <https://slapp.rs/srbija-3-zemlja-u-evropi-po-broju-novih-slapp-tuzbi/>

⁴⁶ NUNS-ova baza napada na novinare dostupna je na sledećem linku: https://nuns.rs/baza-nuns/?keyword=&gender=&type_of_incident=&life_threat_type=&physical_attack_type=&organisation_attack_type=&organisation_threat_type=&pressure_type=&type_of_media=&incident_year=&page=1

⁴⁷ Indeks medijskih sloboda Reportera bez granica: Srbija među najgorima u Evropi, maj 2026 - <https://eupregovori.bos.rs/progovori-o-pregovorima/vesti/1752/4834/indeks-medijskih-sloboda-reportera-bez-granica-srbija-medu-najgorima-u-evropi.html>

⁴⁸ Izveštaj je dostupan na sledećem linku: https://enlargement.ec.europa.eu/serbia-report-2025_en

